

Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri, Xanəli Kərimlinin “Qanun” nəşriyyatında rus dilində yeni kitabı işıqlığa çıxıb. “Mir v moix ladonyax” (“Dünya ovcumdadır”) adı ilə müxtəlif illərin şeirlərindən ibarət kitabın tərtibçisi və rəyçisi filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Hüseyn Adıgözəlovdur. Rus dilində nəşri yazıçı-tədqiqatçı Nəriman Əbdülrəhmanlı hazırlayıb. Şeirləri Rövşen Qafarov, İnessa Lovkovoy, Səyavuş Məmmədzadə, Nicat Məmmədov tərcümə edib. Tərcüməçilərin tərcümə işinin ənənəvi davamçıları olduğunu nəzərə alsaq, uğuru təsdiq edə bilərik.

Xanəli Kərimli ədəbiyyatşünas alimdir. Uzun illərdir ki, Naxçıvan Dövlət Pedaqoji Universitetində həm təşkilatı sahədə, həm də bilavasitə tədris işində uğurla iştirak edən pedaqoqdur. Müəllimliyin, tədris işinin ağırlığı onun ədəbiyyatşünas kimi tədqiqatlarına, şair kimi poetik yaradıcılığına mane olmayıb. Bəlkə də qaynar universitet həyatının içərisində olmağı onun üçün uğurlu yaradıcılıq mühiti yaradıb.

Azərbaycan ədəbi mühitinin az-çox qələmi ilə tanınan, sözü ədəbi meyar kimi dəyərləndirilən ziyalıları Xanəli Kərimlinin ədəbi, bədii yaradıcılığını xüsusilə, poeziyasını həmişə diqqətdə saxlayıb. Görkəmli alimlər, ziyalılar onun insan hissələrinin dərinliyinə varan, vətəndaşlıq yanğısı ilə yazılan poeziyasına səmimi münasibət bildirməkdən çəkinməyiblər. Xanəli

HƏR SÖZÜ BİR ƏSGƏR

Kərimlini ədəbi obraz olaraq Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı yüksək qiymətləndirib. Haqqında yazılanları bir araya gətirməklə silsilə kitablar çap olunub. “Xanəli Kərimli - 55 Şairə məktub”(2007), “Xanəli Kərimli - 60. Sözün Əlincə qalası” (2011), “Xanəli Kərimli - 65. Bir ömrün işığı” (2016) məqalələr topluları beləcə ədəbi serial olaraq çap olunub. Bu kitabların məğzinə getdikcə Xanəli Kərimlinin ədəbi mühitimizdəki yeri aydın və real görünür.

Ədəbiyyatımızın çox cəfəkeş tədqiqatçılarından biri Sabir Bəşirov fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru idi. O, Xanəli Kərimlinin həm özünün bir şəxsiyyət olaraq kimliyini, həm də zəngin yaradıcılığının mahiyyətini yaxşı bilirdi. Onun Xanəli Kərimli yaradıcılığını tədqiq edən, dərinliklərə vara bilən, nüfuzedic münasibəti çox dəyərli bir tədqiqat əsəri ilə üzə çıxmışdı: “Xanəli Kərimli” Bir ömrün işığı” (2011), bu əsər fəlsəfi ümumiləşdirmə və dərin fikir tutumu ilə Xanəli Kərimlinin zəngin yaradıcılığına dəyər vermək baxımından uğurlu tədqiqat əsəri hesab oluna bilər.

Xanəli Kərimli imzası ilk dəfə mənim diqqətimi uzun illər bundan əvvəl dövrü mətbuatdan öz cazibəsinə almışdı. Sözü, sözündəki səmimiyyət, vətəndaşlıq qeyrəti, Araz yangılı motivləri, həyatın bənzərsiz anlarını sözə gətirmək cəhdləri, ən başlıcası milli dərindən üzərində köklənməsi hələ onu görmədiyim günlərdən məni özünə bağlamışdı. Və bir gün onun yazılarının içindən keçən milli qeyrət hissini qürur duyğularını

onun obraz olaraq şeirinə gətirdiyi “Əlincə qalası” motivində gördüm. Mənə elə gəldi ki, elə poeziyamızın böyük xəritəsində Xanəli Kərimli Naxçıvana ayrılan ərazidə sözümüzün Əlincə qalasıdır. Elə bu adda bir məqalə də yazdım: “Sözün Əlincə qalası” və sonra gördüm ki, həmin məqaləni də daxil elədiyi kitabı şair həmin yazının adasına çevirib.

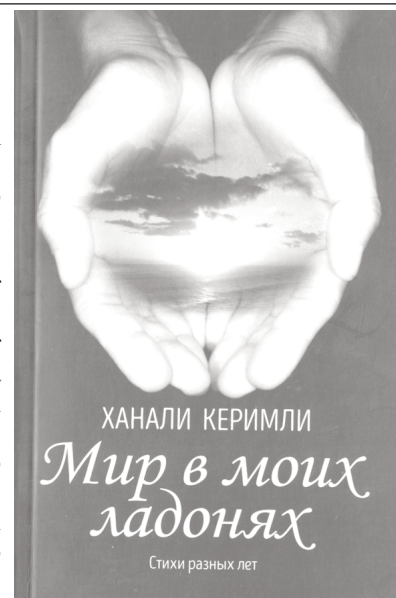
Xanəli Kərimli kimi ziyalılar təbii ki, bir məqaləyə, bir yazıya sığan deyil. “Kredo”yla ardıcıl əməkdaşlığı mənə imkan verdi ki, onu həm şəxsiyyət kimi, həm də bütöv sənətkar kimi tanıya bilim. Sonra taley elə gətirdi ki, Xanəli kimi Azərbaycan ədəbi mühitində Vətən sevgisini, ana südüne çevirə bilən sənətkarın qəhrəman qardaşı oğlu cəbhədə həlak oldu. Onun ön xəttə və həm də bizim Cəbrayılın səngərində həlak olmağı qəlbimdə, ruhumda çox göynərtili bir iz buraxdı. Mənə elə gəldi ki, Ceyhun Orucəliyevin qəhrəmanlığı həm də Xanəli Kərimlinin vətəndaşlıq poeziyasının bəhrəsidir.

Beləliklə, heç özüm də bilmədən istədim ki, iki obrazın - müharibə qəhrəmanı Ceyhun Orucəliyevin və şair Xanəli Kərimlinin Azərbaycan mədəni mühiti üçün vəhdət yaradan təbiətini bir kitaba gətirim. “Söz və qan” kitabı belə yarandı. Dostumun ədəbi tərcümeyi halında həmin kitabın adını görmək məndə qürur doğurur. Sanki bu kitabımla Cəbrayılın qapısında həlak olmuş Ceyhun Orucəliyevin və Bakı-Naxçıvan qatarmada gedərkən bir vaxt Xələfli stansiyasında doğma Dəri dağlarına baxan gənc Xanəli Kərimlinin torpaq borcunu, yurd borcunu qaytarmaq istəmişəm.

Xanəli Kərimli artıq qeyd etdiyim kimi bütöv şəxsiyyəti və yaradıcılığı ilə digər mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin də diqqət mərkəzindədir. Rəssamlar onun obrazını rənglərin dili ilə yaratmağa çalışıb. Xüsusilə, kinorejissor, şair və tədqiqatçı, əməkdar mədəniyyət işçisi Akif Qədimovun “Payız duyğulu şair ömrü: Xanəli Kərimli” filmini yada salmaq ədalətsizlik olardı.

* * *

Bütün yazılanları və deyilənləri gələcək nəsillər nə vaxtsa, bəlkə də, bir tərəfə qoydu və bəlkə də, belə dedilər ki, yazılanlar və deyilənlər kimsəyə görə deyil. Ancaq mən istəyirdim ki, həmin o “bəlkələrin” zamanı o qədər gec gəlsin ki, xalqımızın mədəni, psixoloji problemləri, Vətən problemi, yurd dərdləri, dil qayğıları, bütövlük, birlik arzuları başa varmış olsun. Yoxsa, ədəbiyyat, söz əgər sabah bir tərəfə qoyula-

caqsa, onda Azərbaycan xalqı bir mədəni bütövlük olaraq öz varlığını qoruyub saxlaya bilməyəcək.

Bunu nə üçün deyirəm. Tez-tez belə söhbətlər olur. Vətən, cəbhə, qan yaddası, çağırış ruhlu poeziya bunlar ədəbiyyat deyil və yaxud heç ədəbiyyatın işi deyil. Belə müzakirələrdən birində gənc ədəbiyyat adamlarından bir xanım dedi: - Siz ki, belə danışsınız, bəs onda bu xalqı ruh etibarı ilə oyada bildi? Bu xalqın ruhunu son 30 ildə belə ayağa qədər (səfərbər edən) çəkən hansı gücdür? Düşünürəm ki, şairlər olmayanda Vətən olmayacaq. Poeziya olmayanda, insanlar bir-birinə baxıb küt-küt düşünəcəklər: Nə edək?

İnsanlığı mədəni haqqına səfərbər edən poeziyadır, sənətdir və demək sənətkardır, şairdir. Elə bu hökmlərin təsiri altında Xanəli Kərimlinin “Vur əsgərim, haqq sənin, həqiqətdə sənindir” şeiri

rini oxuyuram.

Bu gün Vətənin gözü sənintək qeyrətdədir!
Bu gün düşmənin gözü sənintək heyrətdədir!
Bu günün hər anı da cəsarət, cürətdədir!
Nə mənəbdə, nə “ad”da, nə ucuz şöhrətdədir...
Vur, əsgərim, möhkəm vur cəsarətin cəngini!
Qaytar bir də özünə millətin ahəngini!..

...Vur, əsgərim, Haqq sənin, həqiqət də sənindir!..
Bütöv bir marş, bütöv bir himn, güc qüdrət simvolu kimi özünü diktə edən misraların axarınca gözlərimin önündə bu günkü Qarabağ savaşı canlanır. Və elə bu anın özündə sözümün arasına gəlmiş polkovnik Şəmis-tan Nəzirinin dalğalı baxışları, kövrək duyğuları deyir ki, silah elə sözdür, sözü uca tutun, bayrağa çevirin və elə bu anda görürəm ki, hərbi qürurla bir yerdə Xanəli Kərimlinin misraları ilə həmin sözlər qovuşur. Mənə elə gəlir ki, Xanəli Kərimlinin hər misrası və hər misrasındakı hər söz bir Azərbaycan əsgəridir. Və şairi də özünün komandanı hesab edir. Güllə qabağına yeriməkdən çəkinmir. Çünki o, Vətən torpağının üstündədir.

Bu gün Azərbaycan xalqı özünün Ali Baş Komandanına axıran inanır. Bu gün Ali Baş Komandan hər şəhidin özüylə qana boyanır. Doğulan hər körpə ilə təzədən dünyaya gəlir.

Xanəli Kərimlinin söz yolu Vətən yoludur. Onun “Bu gün Vətənin gözü sənintək qeyrətdədir” deyəndə başa düşdüyümüz budur ki, Azərbaycan xalqı bütövlükdə gözüni Ali Baş komandana və Azərbaycan əsgərinə dikib. Azərbaycan ordusu Vətənin xilaskarıdır.

Şairin sözü Vətən harayıdır, yurd harayıdır.

Bir anlığa mənə elə gəldi ki, müharibə Xanəli Kərimlinin ürəyində gedir. Qarabağ elə onun ürəyinin başındadır. Onun ürəyi, sinəsi, qəlbi, könül aləmi böyük savaş meydanıdır. O meydanın qalib zirvəsində üs-rəngli Azərbaycan bayrağı görünür.

Nə qədər şair var, Vətən var. Nə qədər poeziya var, Vətən sevgisi var.

Əli Rza XƏLƏFLİ
09.10.2020